

De culturele taak van de publieke omroep

Prutswerk en prietpraat

Hedy d'Ancona

Eurocommissaris Kroes laat ons weten dat ze heeft laten onderzoeken hoe het zit met de financiering van het publieke bestel. En dat zit helemaal niet goed. De Hilversumse heren en dames staan barre tijden te wachten omdat ze in de loop der jaren tientallen of honderden miljoenen – de commissaris kon nog niet het achterste van haar tong laten zien – te veel hadden geïncasseerd. Die moesten dus worden teruggestort in de staatskas. Voordat het zover komt, hoop ik dat de huidige minister van Justitie, Donner, zich nog weet te herinneren dat hij als voorzitter van de commissie die zijn naam droeg in februari '92 met een advies kwam waarin een voorkeursbehandeling van het publieke bestel niet in strijd was met de Europese regelgeving – mits daar ook programmatische verplichtingen tegenover stonden. Het was voor mij, destijds minister, een belangrijk uitgangspunt voor de formatie van een brede publieke omroep, met drie televisienetten en vijf radiozenders met bij wet gegarandeerde democratische en culturele functies.

Ook toen al waren er geluiden uit de Kamer dat het wel met minder kon (VVD) of dat we alleen programma's moesten subsidiëren, ongeacht of ze werden uitgezonden door de commercie of de publieke omroep (D66). Ik voelde er evenmin voor als voor een 'verdiennet', een plan van de NOS waardoor extra reclamegeld kon worden binnengehaald door de concentratie van TROS- en Veronica-achtig amusement op een zender. Een plan dat volgens de commissie-Donner bovendien in strijd zou zijn met de 'waterscheiding' tussen publiek en commercie die Europa had voorgeschreven.

Tegenover die distributiemogelijkheden, de overheidsfinanciering en de verruimde reclame-inkomsten, stond de verplichting van Hilversum om elkaar niet langer te beconcurreren op ledenaantallen, kijkers en luisteraars maar om zo hecht mogelijk samen te werken per net. Dit in de hoop dat met name de zenderprofilering uiteindelijk afbreuk zou doen aan de hegemonie van de omroepverenigingen. Vandaar ook een langlopende concessie, een onafhankelijke Raad van Bestuur, netcoördinatoren met grote bevoegdheden en een eigen budget en de oprichting van de NPS waardoor de aanvullende programmering van de NOS niet langer werd bepaald door de bestuurders van de omroepverenigingen.

Het was een bouwwerk, opgetrokken door een paar mensen (een paar collega-ministers, een handjevol zeer deskundige ambtenaren, enkele kamerleden) die het eens waren over het belang van een sterke publieke omroep om zoveel mogelijk

Hedy d'Ancona

is voorzitter van het Nederlands Instituut voor Classificatie van Audiovisuele Media (Nicom) en van Migranten Televisie Nederland, en voorzitter van het begeleidingscollege van het Sociaal en Cultureel Planbureau; zij was minister van WVC (1989–1994)

mensen kennis te laten nemen van kwalitatief goede informatie, waardevolle cultuuruitingen en vernieuwend amusement. De legitimatie ook van een fors cultuurbudget, want het aantal mensen dat via de televisie de uitvoeringen van de Nederlandse Opera of het Concertgebouworkest kan volgen, overtreft vele malen de cultuurminnende elite in de zalen.

Alhoewel die samenwerking in Hilversum aardig op gang kwam, hadden ze het natuurlijk sneller moeten doen en beter. Deels was dat slakkentempo te wijten aan het bestuurlijke monstrum dat de politiek had verzonnen door boven de Raad van Bestuur een Raad van Toezicht te formeren waarin de omroepbazen vertegenwoordigd waren. Het was huiveringwekkend te zien hoe kortzichtigheid en vermeend eigenbelang van die laatsten ieder spatje daadkracht aan de eerste ontnam. Onbegrijpelijk zijn ook de drastische bezuinigingen die werden opgelegd. Zeker waar die niet langer meer als efficiencykortingen kunnen worden aangemerkt, maar regelrecht de bijl zetten in de meest waardevolle radio- en televisieprogramma's.

Maar de absolute doodsklap voor de publieke omroep lijken mij de plannen van staatssecretaris Van der Laan (alhoewel, háár plannen?). Terug naar weleer! Met omroepverenigingen die hun identiteit moeten bewijzen in plaats van samen te werken. Met de opheffing van de NPS, de enige die zich voorbeeldig van de programmatische opdracht kweet. Met versnippering van geld en organisatie. Leidend naar de afschaffing van een of wellicht twee netten. Met nog minder reclame-inkomsten, dus nog minder mogelijkheden.

Een ridicul plan, even gek als dat van de Raad van Bestuur, dat ook al naar vroeger riekt met z'n 'verdiennet'. Bovendien zal het commentaar van eurocommissaris Kroes op zoiets niet uitblijven. En dit keer terecht – volgens mij.